

BEWONERS VAN NESTKASTEN

IN HET GOOI

IN 1992

Subgroep Nestkasten

Dick A. Jonkers

c Copyright 1993- Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken Hilversum
De productie van deze uitgave kwam tot stand onder auspiciën
van het Biogeografisch Informatie Centrum (BIC), onderdeel van het
Informatie- en Kennis Centrum (IKC) van het Ministerie van Landbouw,
Natuurbeheer en Visserij. Overname van gegevens is
alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toe-
stemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
(93.009).

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Hilversum, 1993

Uitgave 85

Inhoudsopgave

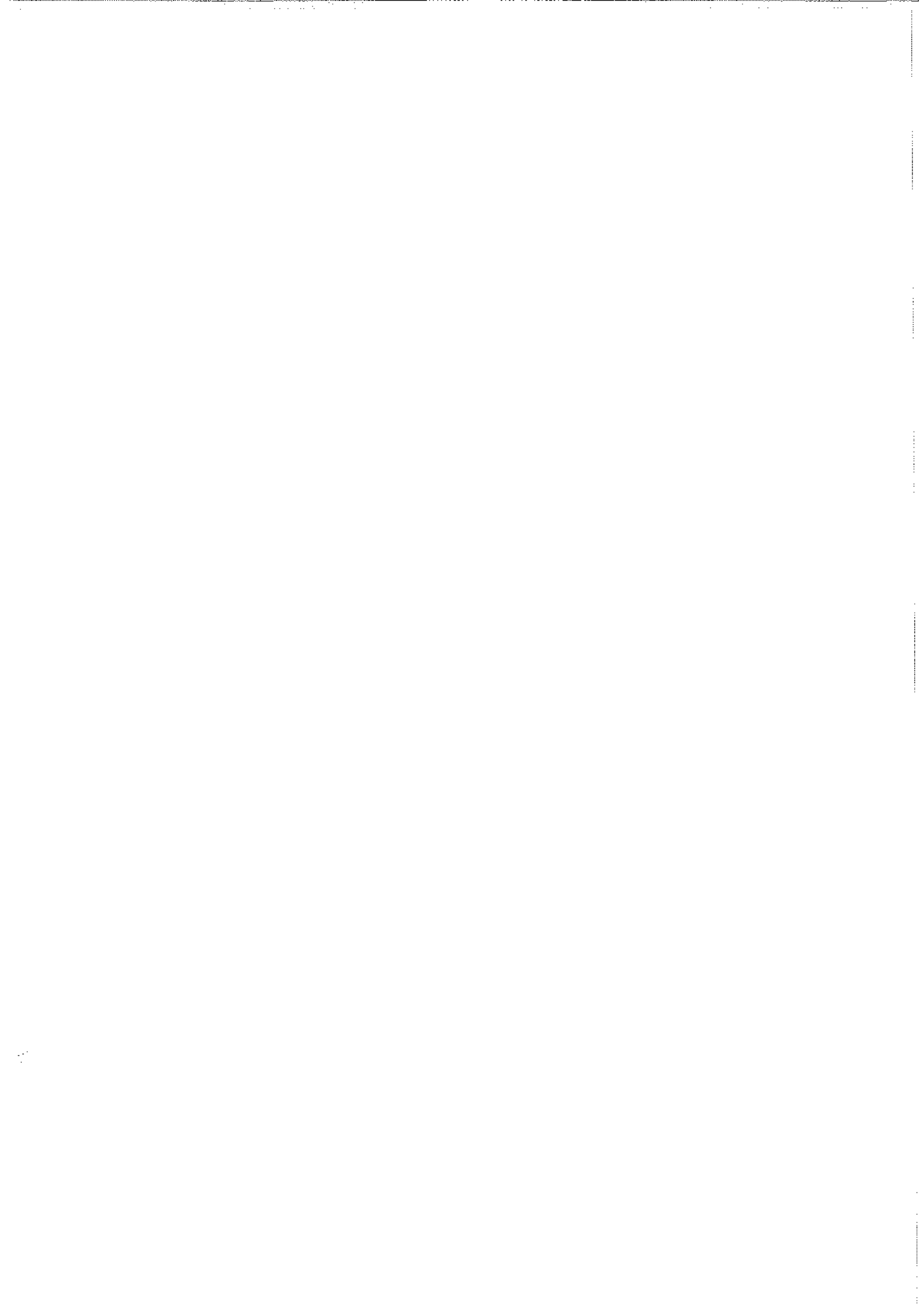
	Blz.
Samenvatting	
1 Inleiding	1
2 Weersomstandigheden	1
3 Resultaten	1
3-1 Onderzochte nestkasttypen	3
3-2 Zoogdieren	4
3-3 Insekten in de nestkasten	4
3-4 Mislukte broedsels	5
3-5 Vernielingen en nestkastroof	6
3-6 Broedgegevens van de controlegebieden	6
3-7 Broedgegevens per soort in het hele gebied	11
3-8 Bijzonderheden	12
4 Ringonderzoek	13
5 Geraadpleegde bronnen	14
Bijlage	15

SAMENVATTING

In 1992 werden binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken in totaal 1168 nestkasten gecontroleerd. Deze hingen verdeeld over 36 verschillende terreinen. Zeventien vogelsoorten maakten van de nestkasten gebruik. Het broedsucces was in de meeste gebieden beter dan in het voorgaande jaar en er waren ook meer tweede broedsels. De Bonte vliegenvanger ging in aantal nog verder achteruit en ook Spreeuwen kwamen bijna niet meer als nestkastbewoner voor. Door het uitblijven van broedsels in half-open kasten en het prederen van broedsels in dit type kasten waarin wel wordt gebroed, wordt aanbevolen deze kasten niet meer op te hangen en te verwijderen.

1. Inleiding

Dank zij de volharding van een grote groep controleurs werd in 1992 weer een groot aantal nestkasten gecontroleerd. Vooral de oude rotten onder die controleurs, waarvan er sommigen al vrijwel vanaf het begin van het onderzoek meedraaien, verdienen een compliment. Met name wil ik hier Loes en Jan Hartog, Cees de Rooy en Bob van Poelgeest noemen. Jaar in jaar uit in het broedseizoen met een ladder door het terrein zeulen, steeds maar weer voornamelijk Koolmezen tegenkomen en alles administreren vraagt doorzettingsvermogen.

Een verslag als dit is dan ook niet alleen voor de buitenwacht, maar zeer zeker eveneens voor de controleurs zelf van belang. Zo kunnen zij kennis nemen van hoe anderen het eraf brachten.

Het feit dat de gegevens niet in een la belanden, maar voor landelijk onderzoek worden gebruikt werkt stimulerend. Niet alleen bij hen, maar ook bij mij als rapporteur. Er zijn leukere bezigheden dan het voortdurend achter de broek zitten van een aantal recidivisten met de vraag wanneer zij nu eens eindelijk hun gegevens opsturen. De vertraging die daardoor ontstaat blijkt uit het late verschijnen van dit verslag.

2. Weersomstandigheden

Over het weer hadden de controleurs, noch de vogels niet te klagen. De winter was zacht, waardoor de conditie van de vogels waarschijnlijk goed was. Het voorjaar was eveneens goed en de maand juni was zelfs de zachtste van deze eeuw. In de tijd dat er kleine jongen waren, was er geen regen en grote sterfte bleef door de gunstige combinatie droogte-uitblijven van koudeperiodes uit.

3. Resultaten

Dit jaar werd weer een onderzoek, waaraan wij al enkele jaren deelnamen, afgesloten. Ditmaal het onderzoek naar de invloed van verkeer op broedvogels. De publikatie over dit deel van het onderzoek zal na verschijning aan de controleurs die eraan hebben meegewerkt worden toegezonden of in het verenigingsorgaan De Korhaan worden opgenomen.

Zoals gewoonlijk zullen de ingevulde nestkaarten en jaarstaten ter beschikking van de Werkgroep Broedbiologisch Onderzoek van SOVON worden gesteld.

Twee terreinen werden dit jaar voor het eerst gecontroleerd. Dat waren het terrein van het Provinciaal Waterleidingbedrijf, pompstation Larem (PWN) en de tuin van de VARA in Hilversum. In het eerstgenoemde terrein hingen al vele jaren kasten, die in het grijze verleden ook al gecontroleerd waren. De staat waarin ze nu verkeerden, gaf aanleiding tot het vervangen van een groot deel ervan. Overigens werden niet alle kasten die vroeger bij de nestkastcontroles waren betrokken onderzocht. In het laatstgenoemde terrein hingen voor het eerst kasten.

De gegevens van alle voorgaande verschenen jaarverslagen werden gebruikt voor een onderzoek naar de reproductie van holenbroeders in Nederland. De onderzoeker meldde als voorlopige conclusie, dat deze in de loop der jaren was afgenomen. Wat de oorzaak daarvan is, kon nog niet worden vastgesteld en het is de vraag of dat wel ooit zal kunnen.

Het totale aantal gecontroleerde nestkasten in 1992 bedroeg 1168. De terreinen waarin deze hingen en de personen die de nestkasten onerzochten staan vermeld in tabel 1.

Tabel 1. Gecontroleerde terreinen en medewerkers.

Naam gebied	Aantal kasten	Controleur
✓ Aardjesberg	14	A.Vermeule
✓ Bikbergen 1	32	H.Westendorp
✓ Bikbergen 2	33	M.Doornveld
✓ Boekesteyn	62	L. & J.Hartog
✓ Bussumse Waterleiding	34	W. Weitjens
✓ Conferentie-oord Hoorneboeg	28	G.Mijnhout
✓ Crailo	42	M. van de Water
✓ Dassenbos	45	B. van Poelgeest
✓ Dassenbos A27	36	J.Terlouw
✓ De Beek	43	E.Schüssler
✓ De Cruysbergen	24	W. & R. van der Brink
✓ De Snip	35	A.Driessen & T. de Koning
✓ Drakenburg	24	W.Heldoorn & J.Meulman
✓ Franse Kamp	42	F.Beffers
✓ Heidebloem	28	A.Driessen
✓ Hilverbeek	42	J.Rodenburg
✓ Hilversums Wasmeer (binnen raster)	18	J.Terlouw
✓ Hilversums Wasmeercomplex	53	J.J. van Eyden
✓ Hoorneboeg	22	A. de Later
✓ Juliana-oord	27	F.H. van de Weyer
✓ Korporaal van Oudheusdenkazerne	66	C. de Rooy
✓ Laarder Wasmeer	52	W. Leclercq
✓ Oud-Bussem	32	H. van de Leen & P. Keuning
✓ Oud-Cruysbergen	19	W. & R. van der Brink
✓ Postiljonheide	50	Postiljonvrijwilligers
✓ PWN Laren	27	D.A.Jonkers & M. de Graaf
✓ Schaep en Burgh	25	K.Schouten
✓ Smithuyserbos-noord	31	J.Terlouw
✓ Smithuyserbos-zuid	27	W. Mijnhout
✓ Spanderswoud	46	N.J.Dingemans
✓ Spanderswoud, park	13	N.J.Dingemans
✓ Sypesteyn	32	A.M van der Poel
✓ Theosofisch Centrum	23	P.Vos
✓ VARA	8	E.P.Klomp
✓ Westbatterij Muiden	5	W. van der Brink
✓ Zwarte Berg	29	N.Rempe
Totaal aantal kasten	1168	

De nestkasten werden door zeventien verschillende vogelsoorten bewoond; drie minder dan in 1991. Er werd slechts één Bosuil gemeld en één Torenvalk. Mogelijk gaat het volgend jaar iets beter met de Torenvalken, want volgens de berekeningen moet 1993 een goed muizenjaar worden. De Gekraagde roodstaart broedde dit jaar slechts in twee terreinen en wel in het terrein van het Laarder Wasmeer en in het Dassenbos. Ook de Bonte vliegenvanger liep dit jaar terug. Waren er verleden jaar nog dertien gebieden waarin werd gebroed, dit jaar waren dat er tien. Het aantal broedparen

daalde eveneens; vijftien paren nestelden in de kasten. Alleen De Cruysbergen, het Laarder Wasmeer en Dassenbos A27 hadden resp. 2,3 en 3 paren. De overige terreinen kwamen niet verder dan één paar. In het Laarder Wasmeer werden in dezelfde kast twee broedsels groot gebracht. Jammer genoeg waren de oude vogels niet geringd, waardoor onduidelijk is, of dit een tweede broedsel was of een vervangend broedsel van een paar dat ergens anders een mislukt broedsel had. Een andere mogelijkheid is een eerste broedsel, hoewel laat, van een paar dat nog niet gebroed had. Een tweede broedsel zou heel uitzonderlijk zijn. In het recent verschenen naslagwerk *The birds of the Western Palearctic* (Perrins et al., 1993) wordt gemeld dat er slechts twaalf gevallen uit Engeland en één uit Rusland bekend zijn. Het uitvliegpercentage van het eerste broedsel was dit jaar 6,8 tegen 5,1 in het jaar ervoor.

Zoals gewoonlijk troonde onaantastbaar bovenaan de lijst van broedvogels de Koolmees, gevolgd door de Pimpelmees. Het aantal broedparen van beide soorten was bijna gelijk aan dat van 1991. Over het totale bestand was er sprake van een verhouding Koolmees : Pimpelmees van 2:1.

Behalve de eerder genoemde soorten waren er nog meer vogelsoorten, waarvan slechts één broedpaar in de nestkasten voorkwam. Dat waren: Spreeuw, Matkop, Grote bonte specht, Winterkoning, Roodborst, Ringmus en Kauw.

3-1. Onderzochte nestkasttypen

In de aantallen mezenkasten is nog maar weinig verandering gekomen. Wel maken steeds meer controleurs gebruik van selectieve kasten. De veranderingen komen maar langzaam op gang, omdat men terecht geen goede kasten gaat vervangen. In gebieden met verouderde bestanden of waar kasten verdwenen zijn liggen de eerste mogelijkheden. Het verkleinen van het vlieggat door een kleiner metalen plaatje aan te brengen wordt ook al toegepast.

Een broedplaats die niet onder de nestkasten valt, maar wel wordt gebruikt is een brievenbus. Dit jaar waren er twee in gebruik. Het overzicht (Tabel 2) laat zien welke typen en aantallen nestkasten werden gecontroleerd. Het overzicht is niet volledig, omdat niet alle controleurs opgaven welke typen er in hun terrein aanwezig waren.

Tabel 2. Overzicht van de aantallen en typen nestkasten die gecontroleerd werden.

Mezenkasten	801
Selectieve kasten	48
Superselectieve kasten	13
Roodstaartkasten	31
Vliegenvangerkasten	37
Boomkruiperkasten	29
Bosuilkasten	26
Torenvalkkasten	8
Holenduifkasten	4
Spechten/spreeuwenkasten	25
Driehoekkasten	8
Steenuilkast	1
Ransuilkast	1
Vleermuiskasten	3

Totaal 1035

De verschillen tussen kasten voor Spreeuwen en die voor spechten waren dit jaar onduidelijk en daarom is voor de combinatie spechten/spreeuwenkasten gekozen. Zwarte mezenkasten werden dit jaar niet gemeld, maar zijn door de controleurs onder de selectieve kasten opgenomen.

3-2. Zoogdieren

In zeven terreinen hielden zich vleermuizen in de nestkasten op. Om welke soorten het ging werd niet vermeld, maar aangenomen mag worden dat het zoals in het verleden het geval was in de meeste gevallen om Ruige dwergvleermuizen gaat. De belangstelling die een onderzoeker voor de vleermuizen toonde, is nog niet in daden omgezet. De adressen en telefoonnummers van de controleurs van de terreinen zijn doorgegeven, zodat hij te allen tijde contact kan opnemen.

Als inmiddels vertrouwde, maar door de meeste controleurs vanwege zijn versturende gedrag niet meer zo gewenste vaste gast, was de Eekhoorn aanwezig in de kasten in drie terreinen (Tabel 3).

Tabel 3. Aangetroffen zoogdieren in nestkasten.

Bikbergen 1	:19-04	1 Vleermuis spec.
Boekesteyn	:01-06	2 Eekhoorns met slaapnest in lui- felkast.
Conferentie-oord		
Horneboeg	:nazomer	Diverse vleermuizen.
Crailo	:voorjaar	2 Vleermuizen spec. in twee kasten.
Franse Kamp	:juni	1 Vleermuis spec.
idem	:sept.'91	6 Vleermuis spec. in een kast.
Smithuyserbos-noord	:voorjaar	1 Eekhoornnest.
idem	:	een week later ook elders een nest.
idem		1 Eekhoorn.
idem	:mei	Resp. 2,2,8 Vleermuis spec. in 3 kasten.
Sypesteyn	:30-04	1 Vleermuis op genoemde data
	01-05	in een kast.
	21-05	
Theosofisch Centrum	:09-06	1 Vers slaapnest Eekhoorn.
idem	06-06	1 Vleermuis spec. dood in kast.
Zwarte Berg	:13-09	8 Vleermuis spec.

3-3. Insekten in nestkasten.

Op Juliana-oord werden in 23 van de 27 kasten spinnen (Aranaea) aangetroffen. Een kast daar bevatte tot drie keer toe een of twee Huissspinnen. Oorwormen (*Forficula auricularia*) waren kind aan huis. Andere insecten die aangetroffen werden waren: Kevers (Coleoptera), een Pissebed (Isopoda), een Wants (Heteroptera), een Luisvlieg (*Stenopteryx spec.*), een Miljoenpoot (*Myriapodia*), Motten (Lepidoptera) en natuurlijk de onvermijdelijke Vogelvlouien (*Ceratophyllus gallinaea*). Dode jonge vogels trokken vliegen en hun maden (*Calliphoridae*) aan. In veel andere terreinen werden ook

spinnen, Oorwormen, Pissebedden en Vogelvlotten in de kasten gesignaleerd. Wespennesten werden in de volgende terreinen aangetroffen: Dassenbos A27 (2), De Beek (1), Hilverbeek (3), Hilversums Wasmeercomplex (6), Hilversums Wasmeer (binnen raster 1), Smithuyserbos-noord (1), Smithuyserbos-zuid (1), Spanderswoud (2) en Sypesteyn (1). In Bikbergen 2 kropen 6 Aaskevers (*Nicrophorus vespilloides*) tussen de dode jongen rond en in Crailo bevonden zich een Hommelnest en mieren in een kast. In een kast op het landgoed De Beek kropen op 29 juli vier kleine naaktslakken rond en in een andere kast een grote naaktslak.

3.4 Mislukte broedsels

De voornaamste oorzaken van mislukking liggen waarschijnlijk bij Grote bonte spechten en Eekhoorns, hoewel misschien plundering door Eksters ook niet is uit te sluiten. Dit geldt met name voor de zogenaamde halfopen kasten, ook wel vliegenvangerkasten genoemd. Gezien de ervaringen die ook dit jaar weer zijn opgedaan en het feit dat vliegenvangers, waar de kasten eigenlijk voor bedoeld zijn er toch niet in gaan broeden, is het wellicht verstandig om in alle terreinen dit type kasten te verwijderen.

Tabel 4. Mislukte broedsels en geconstateerde oorzaken

Gebied	Vogelsoort	Aantal broedsels	Oorzaak
Boekesteyn	Koolmees	4	?
Dassenbos A27	Koolmees	1	?
idem	Koolmees	1	Eekhoorn
idem	Koolmees	2	Bonte vliegenvanger
idem	Koolmees	1	Pimpelmees
Juliana-oord	Koolmees	10	Grote bonte specht of Eekhoorn
idem	Pimpelmees	5	idem
idem	Boomklever	1	idem
Korporaal van Oudheusdenkazerne	Koolmees	1	?
PWN Laren	Koolmees	1	?
idem	Pimpelmees	2	?
Spanderswoud	Koolmees	1	Wesp
idem	Pimpelmees	1	Wesp
Theosofisch Centrum	Koolmees	3	?
Zwarte Berg	Koolmees	3	?

3-5. Vernielingen en kastenroof.

In Bikbergen werden drie kasten vernield door mensen en bovendien werd er nog een meegenomen. Ook werd er een kast door spechten vernield. Op de Franse Kamp werden eveneens drie kasten door onverlaten gemold. Zelfs binnen het kazerneterrein van de Van Opheusdenkazerne werd een kast meegenomen toen er al eieren in lagen. Van Heidebloem werd gemeld dat daar twee kasten kapot waren gemaakt door mensen; van een andere kast was onduidelijk hoe deze stuk ging. Elk jaar weer worden kasten vernield of meegenomen. Gelukkig hoeven we geen kasten te kopen, want anders werd het een kostbare bedoening. In de handel kost een normale mezenkast al gauw minstens f30.00. Al met al moeten we door het gebrek aan respect voor andermans eigendommen jaarlijks voor extra vervanging zorgdragen en daarvoor het nodige timmerwerk verrichten.

3-6. Broedgegevens van de controlegebieden

Het blijft boeiend om te volgen hoe het broedproces verloopt, wat er uitvliegt en hoe de vogels elkaar beconcurreren om maar een broedplaats te veroveren. Het bezettingspercentage, berekend over het totale aantal gecontroleerde kasten bedroeg 64,1 %. De bezetting van de bewoonde kasten was van de Koolmees maar 0,4 % hoger dan vorig jaar, namelijk 61,5 %. Met een gemiddeld aantal van 6,5 uitgevlogen jongen per broedsel scoorde deze soort beter dan in het voorgaande seizoen. De Pimpelmees kwam niet verder dan 29,9 % en had gemiddeld 7 uitgevlogen jongen per nest en kwam daarmee maar iets hoger uit t.o.v. 1991. De bezetting van de kasten door andere soorten mag nauwelijks naam hebben. Overname van kasten waarin al gebroed werd, kwam ook nu weer voor.

In het Dassenbos A27 zag een Pimpelmees kans een Koolmees te verdrijven. Op Heidebloem lag tussen het legsel van een Koolmees een ei van een Pimpelmees. Wat er precies gebeurd was is niet duidelijk. Een nestkast op het Conferentie-oord Hoorneboeg geeft aanleiding tot een continuïng story. In een nest van een Pimpelmees legde een Koolmees er 7 eieren bij en nam de kast over. Het legsel werd vervolgens door spechten geroofd. Op 3 mei lagen er in deze kast al weer 8 eieren van een Koolmees. Ernaast lag een dode Bonte vliegenvanger die kennelijk in de strijd met de oorspronkelijke bewoner het loodje had gelegd. Op 10 mei zat het ♀ van de Koolmees op 12 eieren en op 16 mei waren die nog steeds aanwezig. Op 24 mei bleek, dat een Bonte vliegenvanger kans had gezien de kast te veroveren en zijn nest over dat van de Koolmees had gebouwd. De vliegenvanger legde vier eieren en er vlogen drie jongen uit. Ook de Korporaal van Oudheusdenkazerne heeft zo'n

verhaal. Nadat een Boomklever een koolmeesnest met 6 eieren met zijn eigen nest had overbouwd, vlogen er 7 jonge Boomklevers uit. Daarna legde in juni een Pimpelmees 8 eieren in die kast. Hoe het verder met dit broedsel verging is onbekend, omdat de controleur met vakantie ging.

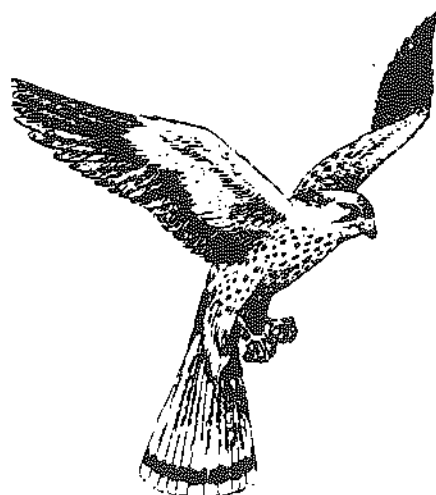
Pigmentverkleuringen werden geconstateerd op Heidebloem, waar van een koolmeeslegsel 7 eieren alleen aan de stompe zijde een krans van pigment vertoonden. Er was daar ook een kast met een volledig wit ei. Op De Snip waren van de 14 koolmeeseieren van een tweede broedsel alle exemplaren alleen aan de stompe zijde gepigmenteerd. Een Koolmees die een kast binnen het raster van het Hilversums Wasmeer bezette had daarin duidelijk grotere eieren dan normaal gelegd.

Een Bosuil die in het terrein van het Conferentie-oord De Hoorneboeg broedde, verkoos een holle beuk boven een daar aanwezige kast. Er werden twee eieren gelegd en er vloog een jong uit. Een Pimpelmees in het Smithuyserbos-zuid legde 15 eieren en er vlogen daarna 12 jongen uit. Een andere Pimpelmees - in het Spanderswoud - bleef broeden nadat het eerste en enige ei was verdwenen. Op een ander nest, in hetzelfde gebied, lag tussen de jongen een oude dode Pimpelmees. De overgebleven ouder zag desondanks kans om twee jongen te laten uitvliegen. Nadat een wespennest was verwijderd ging in dit gebied een Koolmees alsnog in de kast tot broeden over.

Minikastjes kunnen ondanks hun geringe grootte (7x7x15 cm) toch nog veel jongen bevatten. Bij de Korporaal van Oudheusdenkazerne werden in zo'n kastje 10 jonge Pimpelmezen grootgebracht en in een andere kastje 7 jonge Koolmezen.

Het goede weer droeg ertoe bij dat er veel tweede broedsels waren. Van de Koolmees werden maar liefst 151 tweede broedsels vastgesteld en van de Pimpelmees slechts 19. Ook in Noord-Ginkel, een controlegebied bij Ede, werden veel tweede broedsels geconstateerd. Dat was ook in het Deelerwoud het geval.

De eerste eidata van de nestkastbewoners waren als volgt: Koolmees 3 april, Pimpelmees 6 april, Zwarte mees 31 maart, Matkop 7 april, Spreeuw 16 april, Bonte vliegenvanger 2 mei, Gekraagde roodstaart 12 mei, Boomklever ongeveer 14 april, Boomkruiper 31 maart, Holenduif 6 april, Ringmus 11 april, Roodborst ongeveer 25 april, Bosuil ongeveer 27 maart en Grote bonte specht 27 april. De resultaten per gebied zijn in tabel 5 vermeld.

Tabel 5. Totalen van de broedgegevens per soort per controlegebied.

Soort per gebied	Totaal aantal broedsels			Datum 1e ei	1e Broedsels totaal aantal ei juv. uitg.			2e(3e) Broedsel ei/juv/uit		
	1e	2e	tot.		ei	juv.	uitg.	ei	juv.	uit
Torenvalk										
PWN Bussum	1	-	1	± 05-05	5	5	0	-	-	-
Bosuil										
PWN Bussum	1	-	1	± 27-03	2	2	2	-	-	-
Holenduif										
Bikbergen 1	1	-	1	± 08-04	2	2	2	-	-	-
Boekesteyn	1	1	2	± 05-04	2	2	2	2	2	2
Conf.oord	1	-	1	± 20-06	1	-	-	-	-	-
Hoorneboeg										
Hilverbeek	1	1	2	22-04	2	2	2	2	2	2
Juliana-oord	1	-	1	06-04	2	2	2	-	-	-
Oud-Cruysbergen	1	-	1	± 19-04	2	2	2	-	-	-
PWN Bussum	-	1	1	± 20-06	-	-	-	2	2	2
Spanderswoud-park	1	-	1	± 06-05	2	2	2	-	-	-
Spanderswoud	1	-	1	?	2	0	0	-	-	-
Grote bonte specht										
PWN Bussum	1	-	1	± 05-05	5	5	0	-	-	-
Kauw										
Hilverbeek	1	-	1	?	5	5	5	-	-	-
Gekraagde roodstaart										
Dassenbos	1	-	1	?	4	0	0	-	-	-
Laarder Wasmeer	-	-	1	12-05	7	7	7	-	-	-
Roodborst										
Oud Cruysbergen	-	-	1	±25-04	6	6	6	-	-	-
Winterkoning										
PWN Bussum	1	-	1	±15-06	-	-	-	4	4	4
Bonte vliegenvanger										
Boekesteyn	1	-	1	?	3	0	0	-	-	-
Conf. oord										
Hoorneboeg	1	-	1	24-05	4	3	3	-	-	-
Dassenbos	1	-	1	?	1	0	0	-	-	-
Dassenbos A27	3	-	3	02-05	20	19	19	-	-	-
De Cruysbergen	2	-	2	±08-05	6	5	5	-	-	-
Drakenburg	1	-	1	22-05	7	6	6	-	-	-
Heidebloem	1	-	1	08-05	6	6	6	-	-	-
Hilv. Wasmeer complex	1	-	1	14-05	6	6	6	-	-	-
Juliana-oord	1	-	1	15-05	0	0	0	-	-	-
Laarder Wasmeer	3	1	4	11-05	24	23	23	5	5	5

Koolmees

Aardjesberg	8	3	11	10-04	86	86	86	19	17	17
Bikbergen 1	12	-	12	12-04	112	86	52	-	-	-
Bikbergen 2	16	10	26	05-04	146	100	90	71	50	48
Boekesteyn	24	-	24	16-04	187	163	144	-	-	-
Conf.oord	7	-	7	09-04	78	29	29	-	-	-
Hoorneboeg										
Crailo	14	1	15	?	127	127	117	?	?	?
Dassenbos	14	2	16	?	110	103	103	15	15	15
Dassenbos A27	13	8	21	05-04	108	100	89	69	45	41
De Beek	14	1	15	±15-04	142	118	117	4	3	3
De Cruysbergen	5	3	8	±17-04	41	41	32	9	9	9
De Snip	20	5	25	11-04	169	142	134	22	20	12
Drakenburg	7	3	10	12-04	61	44	44	20	14	14
Franse Kamp	29	20	49	10-04	281	219	189	153	120	116
Heidebloem	17	5	22	09-04	143	123	110	40	26	25
Hilverbeek	9	-	9	25-04	67	59	59	-	-	-
Hilv.Wasmeer	8	7	15	10-04	73	53	48	48	34	20
(binnen raster)										
Hilv.Wasmeer-	33	15	48	12-04	267	212	206	102	90	80
complex										
Hoorneboeg	15	7	22	08-04	141	103	90	49	43	43
Juliana-oord	10	1	11	06-04	79	36	32	18	12	11
Korp.van Oud-	34	14	48	03-04	295	238	209	114	?	?
heusdenkaz.										
Laarder Wasm.	26	10	36	07-04	240	193	193	69	44	44
Oud-Bussem	11	1	12	12-04	109	104	100	?	?	?
Oud-Cruysberg-	7	-	7	±17-04	50	48	39	-	-	-
en										
PWN Bussum	20	10	30	04-04	183	150	145	73	63	54
PWN Laren	6	2	8	06-04	61	40	37	13	11	11
Schaep en	10	-	10	16-04	97	90	81	-	-	-
Burgh										
Sypesteyn	10	1	11	13-04	91	54	50	4	?	?
Smithuyserbos-	7	9	16	16-04	61	43	38	62	29	23
noord										
Smithuyserbos-	5	2	7	23-04	46	31	30	11	10	10
zuid										
Spanderswoud	13	-	13	±14-04	106	67	67	-	-	-
Spanderswoud-	9	-	9	±17-04	77	50	44	-	-	-
park										
Theos.Centrum	8	2	10	03-04	74	40	40	16	11	11
Westbatterij	1	1	2	13-04	10	10	10	8	6	6
Muiden										
Zwarte Berg	19	8	27	?	171	161	161	59	59	59

Pimpelmees

Aardjesberg	3	-	3	13-04	33	33	33	-	-	-
Bikbergen 1	9	-	9	11-04	96	74	46	-	-	-
Bikbergen 2	9	1	1	13-04	84	74	74	3	1	1
Boekesteyn	12	-	12	20-04	106	96	92	-	-	-
Conf.oord	10	-	10	14-04	103	72	61	-	-	-
Hoorneboeg										
Crailo	8	1	9	?	86	82	82	5	?	?
Dassenbos	5	-	5	?	46	46	46	-	-	-
Dassenbos A27	4	0	4	06-04	45	44	33	-	-	-
De Beek	10	-	10	±16-04	120	95	93	-	-	-
De Cruysberg	4	1	5	±14-04	25	22	22	4	4	4
De Snip	6	-	6	16-04	82	70	70	-	-	-
Drakenburg	5	1	6	21-04	54	44	44	1	0	0

Franse Kamp	9	6	15	10-04	96	66	63	33	23	23
Heidebloem	17	1	18	11-04	79	76	73	9	9	9
Hilverbeek	8	-	8	18-04	78	60	54	-	-	-
Hilv.Wasmeer	3	-	3	22-04	32	32	31	-	-	-
(binnen raster)										
Hilv.Wasmeer-	9	2	11	12-04	92	72	71	14	12	12
complex										
Hoorneboeg	6	1	7	08-04	59	45	45	6	5	4
Juliana-oord	9	1	10	09-04	72	56	47	9	7	7
Korp.van Oud-	13	1	14	10-04	114	108	98	8	?	?
heusdenkaz.										
Laarder Was-	3	-	3	13-04	30	27	27	-	-	-
meer										
Oud-Bussem	5	1	6	12-04	57	43	38	-	-	-
Oud-Cruysberg-	5	-	5	±14-04	44	39	39	-	-	-
en										
PWN Bussum	3	-	3	12-04	29	28	28	-	-	-
PWN Laren	9	-	9	12-04	98	54	54	-	-	-
Schaep en Burg	4	-	4	24-04	28	28	28	-	-	-
Smithuyserbos-	3	-	3	23-04	26	20	19	-	-	-
noord										
Smithuyserbos-	3	-	3	24-04	34	25	25	-	-	-
zuid										
Spanderswoud	10	-	10	±14-04	72	69	69	-	-	-
Spanderswoud-	1	-	1	±17-04	11	0	0	-	-	-
park										
Sypesteyn	5	-	5	13-04	55	51	51	-	-	-
Theos.Centrum	7	-	7	09-04	85	71	71	-	-	-
Zwarte Berg	7	2	9	?	78	77	76	24	24	24
Zwarte mees										
Bikbergen 1	1	-	1	11-04	9	6	5	-	-	-
Bikbergen 2	1	1	2	31-03	11	11	11	10	9	9
Dassenbos	-	1	1	?	-	-	-	8	8	8
Drakenburg	1	1	2	29-04	11	10	10	6	6	6
Hilv.Wasmeer	1	1	2	08-04	8	8	8	10	8	8
(binnen raster)										
Hilv.Wasmeer-	2	1	3	16-04	20	15	15	8	7	7
complex										
Laarder Was-	2	-	2	11-04	16	15	15	-	-	-
meer										
Smithuyserbos-	1	2	3	11-04	10	10	10	17	11	11
noord										
Matkop										
Sypesteyn	1	-	1	17-04	11	10	10	-	-	-
Theos.Centrum	1	-	1	07-04	9	9	8	-	-	-
Boomklever										
Boekesteyn	1	-	1	23-04	8	6	6	-	-	-
De Cruysberg	1	-	1	±14-04	8	8	6	-	-	-
Drakenburg	1	-	1	21-04	8	5	0	-	-	-
Juliana-oord	1	-	1	08-04	8	7	6	-	-	-
Korp.van Oud-	2	-	2	22-04	17	15	15	-	-	-
heusdenkaz.										
Oud-Cruysberg-	1	-	1	±14-04	7	7	7	-	-	-
en										
Sypesteyn	1	-	1	23-04	7	6	6	-	-	-

Boomkruiper

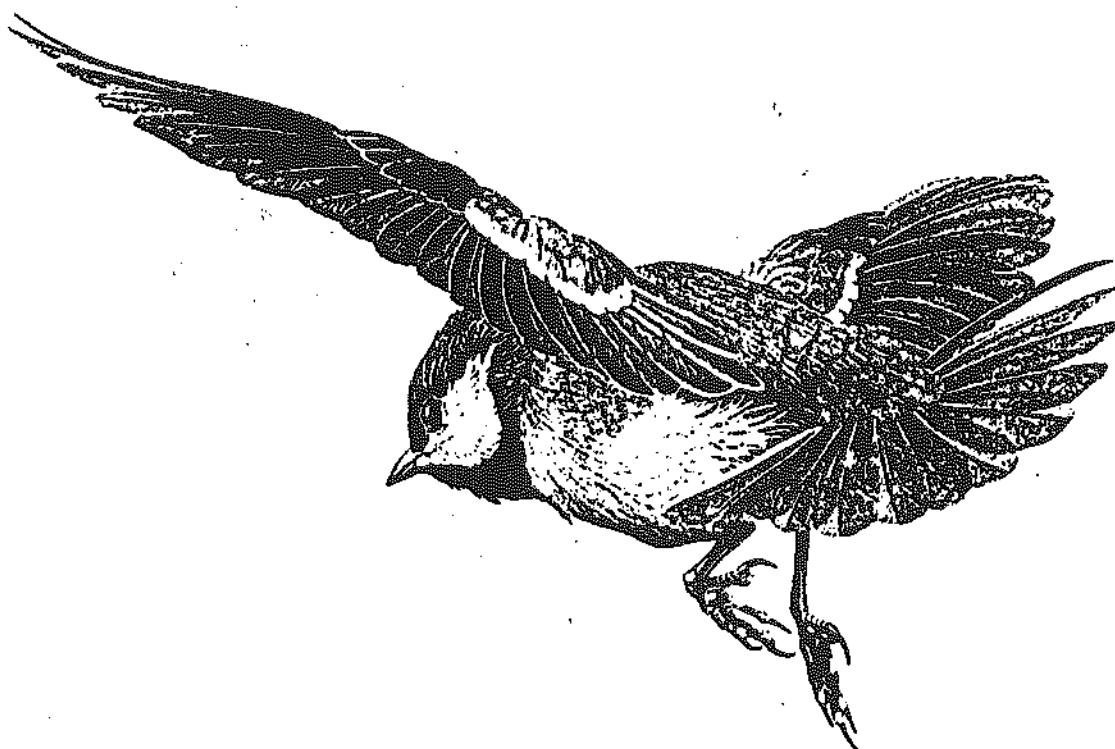
Bikbergen 1	1	-	1	?	-	-	-	-	-	-
Drakenburg	1	-	1	21-04	5	2	2	-	-	-
Smithuyserbos- noord	2	-	2	31-03	13	7	7	-	-	-

Spreeuw

Korp.van Oud- heusdenkaz.	1	-	1	24-04	7	7	7	-	-	-
Sypesteyn	4	-	4	16-04	19	16	12	-	-	-

Ringmus

Westbatterij	4	4	8	11-04	16	16	16	12	12	12
--------------	---	---	---	-------	----	----	----	----	----	----

3-7. Broedgegevens per soort in het hele onderzoekgebied.

Het valt niet mee om de superioriteit van de Koolmees te doorbreken. Ondanks het vergroten van het aantal andere kastmodellen blijft deze soort de boventoon voeren. Het zou best eens kunnen zijn dat we moeten afstappen van de traditionele Wageningen modellen en meer aan andere nestkasttypen moeten gaan denken. Dan nog blijft het feit, dat bijvoorbeeld speciaal vervaardigde kasten voor Boomkruipers door Koolmezen worden bezet. Een ander punt is, dat er wel kasten voor Gekraagde roodstaarten hangen, maar dat deze door deze soort niet bezet worden. Het lijkt er niet op dat de Koolmees daarvan de veroorzaker is, maar dat er gewoon te weinig Gekraagde roodstaarten zijn. Spreeuwen, die vroeger veel talrijker in de kasten broedden, houden zich nu nog alleen in de randen van het onderzoekgebied in nestkasten op. Je zou haast gaan denken, dat

er iets in de bossen aan de hand is. Daar staat tegenover, dat de aantallen broedgevallen van de Bonte vliegenvanger in ons werkgebied in de nestkasten sterk zijn teruggelopen, maar dat in bossen elders in ons land, zoals rond Dwingeloo nog grote aantallen in de kasten broeden. Het is een boeiende zaak om te proberen te ontrafelen wat er precies aan de hand is. In onderstaande tabel (Tabel 6), staan de totalen per soort voor het hele onderzoekgebied vermeld.

Tabel 6. Totalen van de broedgegevens per soort in het hele onderzoekgebied.

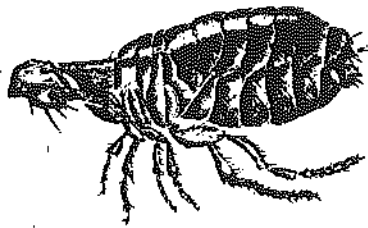
Soort	Aantal			Datum le ei	1e Broedsels			2e Broedsels		
	le	2e	tot.		ei	juv.	tot. uit	ei	juv.	tot. uit
Torenavalk	1	-	1	±05-05	5	5	-	-	-	-
Holenduif	8	3	11	06-04	13	10	10	6	6	6
Bosuil	1	-	1	±27-03	2	2	2	-	-	-
Grote bontel specht	-	-	1	27-04	5	-	-	-	-	-
Gekraagde roodstaart	1	-	1	12-05	7	7	7	-	-	-
Winterko- ning	-	1	1	±15-06	-	-	-	4	4	4
Roodborst	1	-	1	±25-04	6	6	6	-	-	-
Bonte vliegenvanger	15	1	16	02-05	77	69	68	5	5	5
Koolmees	461	151	612	03-04	3889	3133	3015	950	731	672
Pimpel- mees	224	19	243	06-04	2059	1789	1603	113	93	84
Zwarte mees	9	7	16	08-04	85	75	74	51	41	41
Matkop	2	-	2	07-04	20	19	18	-	-	-
Boomklever	9	-	9	±14-04	68	59	50	-	-	-
Boomkruip- er	4	-	4	31-03	18	9	9	-	-	-
Ringmus	4	4	8	11-04	16	16	16	12	12	12
Spreeuw	5	-	5	16-04	26	23	19	-	-	-
Kauw	1	-	1	?	5	5	5	-	-	-

Bij alle berekeningen en sommeringen zijn alleen gegevens gebruikt van broedsels waarvan alle gegevens bekend waren.

3-8. Bijzonderheden

- o Op Juliana-oord werd geconstateerd, dat een zoogdier van binnen uit de kasten stuk knaagde. Welke soort hiervoor verantwoordelijk was, is niet duidelijk, maar er wordt gedacht aan een Eekhoorn of een muis.
- o In een kast in het Spanderswoud werd een dode Holenduif gevonden waarvan de kop was verdwenen. In nesten van Kool- en Pimpelmees in het gebied van de Korporaal van Opheusenkazerne werden paardeharen als binnenbekleding van het nest gevonden. Dit was daar nog niet eerder geconstateerd.
- o Een dode adulte Boomklever lag op Drakenburg in een verder lege nestkast.
- o Het Hilversums Wasmeercomplex bevatte een halfopen kast die wel succes opleverde. Voor het eerst in drie jaar was deze bezet

- en er vond een geslaagd broedproces van een Pimpelmees plaats.
- o Op Sypesteyn metselde een Boomklever niet alleen de kieren van de kast dicht, maar metselde ook de steen vast, die boven op het deksel lag. Een echte bouwvakker deze Boomklever.
 - o Binnen het raster van het Hilversums Wasmeer bevond zich in een kast een broedsel van een Koolmees met eieren die veel groter dan normaal waren.
 - o Alle kasten binnen het gebied Smithuyserbos-noord met een opening die groter was dan die voor een Koolmees werden geplunderd. De predator is onbekend.

4. Ringonderzoek

Er werden dit jaar maar heel weinig vogels in de nestkasten geringd. De controleurs vinden het kennelijk niet de moeite waard om de vogels te laten ringen en lopen daardoor een boel informatie mis over "hun" broedvogels en de uitgevlogen jongen daarvan. Bij het Vogeltrekstation is men van plan weer toe te staan, dat de jongen van Kool- en Pimpelmees, zij het dan wel onder bepaalde voorwaarden geringd kunnen worden. Een kans voor onze nestkast-werkgroep om de controleurs de mogelijkheid te geven de vogels in de nestkasten op ringen te controleren. Winteravondcontroles zijn daar een uitstekend middel voor en bovendien een boeiende en spannende bezigheid. In 1992 werden de volgende vogels in nestkasten geringd:

Bosuil	2	Bonte vliegenvanger	5
Holenduif	2	Zwarte mees	15
Boomklever	5		

Verder werden tijdens een winteravondcontrole op Nieuwenoord enkele tientallen Koolmezen, enkele Boomklevers en Grote bonte spechten geringd.

5. Geraadpleegde bronnen

Dekhuijzen, H.M. & G.P.J. Schuijl 1992. Deelerwoud: Nestkastverslag 1992. Wageningen 9 pp.

Klomp, E.P. 1992. Verslag nestkastonderzoek VARA-tuin 1992. Hilversum 7 pp.

Laar, J.N. van & H. Stel 1992. Nestkastcontrole-Ringactiviteiten. Jaarverslag 1992, 34e jaaroverzicht. Deel A: De nestkastcontrole in 1992 op de Noord-Ginkel:5-7.

Perrins, C.M., D.J. Brooks et al. 1993. The birds of the Western Palearctic. Volume VII. Flycatchers to shrikes. Oxford University Press Oxford/New York.

Ligging van de gecontroleerde terreinen.

1. Bikbergen 1 & 2/Crailoo	16. Sypesteyn
2. Boekesteyn/Schaep en Burgh	17. Korp. van Oudheusdenkazerne
3. PWN Bussum	18. Laarder Wasmeer
4. Conferentie-oord Hoorneboeg	19. Postiljonheide
5. Dassenbos noord/zuid	20. Smithuyserbos-noord
6. De Beek/Oud Bussem	21. Spanderswoud/park
Spanderswoud
7. De Cruysberg/Oud Cruysbergen	22. Theosofisch Centrum
8. Drakenburg	23. Aardjesberg
9. De Snip	24. Westbatterij Muiden
10. Franse Kamp	25. Hoorneboeg
11. Heidebloem	26. Zwarte Berg
12. Hilverbeek	27. VARA
13. Hilversums Wasmeer (raster)	28. PWN Laren
14. Hilversums Wasmeercomplex/
Smithuyserbos-zuid	
15. Juliana-oord	

